

**COVID-19 EPIDĒMIJAS IETEKME UZ VESELĪBAS APRŪPES
SISTĒMU UN SABIEDRĪBAS VESELĪBU LATVIJĀ; VESELĪBAS
NOZARES GATAVĪBAS NĀKOTNES EPIDĒMIJĀM
STIPRINĀŠANA**

VPP-COVID-2020/1-0011

SOCIĀLPSIHOLOĢISKAIS PROFILS INDIVĪDIEM, KURIEM BIJA GRŪTĪBAS PIELĀGOTIES ĀRKĀRTAS STĀVOKLIM COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ

Mg.psych. Gatis Upesleja, Dr.psych. Viktorija Perepjolkina

VPP-COVID-2020/1-0011

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Aktualitāte

COVID-19 pandēmijas rezultātā ir mainījies veids kā cilvēki domā un kontrolē savu dzīvi (*Hongwey & Lloyd, 2020*). Līdzīgi kā citas dabas katastrofas, arī COVID-19 pandēmija ir radījusi virkni negatīvu sociālu, ekonomisku un veselības seku gan bērniem un jauniešiem, gan pieaugušajiem, ieskaitot sociālo izolēšanos, paaugstinātu ģimenes finansiālo spriedzi, mentālās veselības traucējumus un antisociālu uzvedību (*Brooks et al., 2020; Rodriguez et al., 2006; Alvis, Shook & Oosterhoff, 2020*).

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Mērķis

Izpētīt Latvijas iedzīvotāju sociālpsiholoģisko profilu, kuriem bija grūti pielāgoties ārkārtas stāvoklim pandēmijas laikā.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Pētījuma jautājumi

Kāds ir sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā?

- Kādi ir šo indivīdu sociāli demogrāfiskie raksturojumi?
- Kādi ir šo indivīdu psiholoģiskie raksturojumi?

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Metode

Dalībnieki

18 – 74 gadu veci Latvijas iedzīvotāji (vīrieši 39,8%, sievietes 60,2%), randomizēta un nacionāli reprezentatīva atlase ($N = 2608$).

Instrumentārijs (1/2): VPP «COVID-19 epidēmijas ietekme uz veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības veselību Latvijā; veselības nozares gatavības nākotnes epidēmijām stiprināšana» aptauja «COVID-19 uzliesmojuma ietekmes uz psihisko veselību novērtējums»

1. Sociāli demogrāfiskā aptauja.

2. Psiholoģiskās noturības aptauja (*Perepjolkina, Mārtinsone, 2020*).

- 7 apgalvojumi.
- Likerta atbilžu skala (1 – nepiekrītu līdz 5 – piekrītu).
- Kronbaha alfas rādītāji 0,87.

3. Grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim.

- Apgalvojums *“Man kopumā bija ļoti grūti pielāgoties šai situācijai”*.
- Likerta atbilžu skala (1 – nepiekrītu līdz 5 – piekrītu).

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Metode

Instrumentārijs (2/2)

4. Neatlaidība

- Apgalvojums “*Es esmu neatlaidīgs savu mērķu sasniegšanā*”°.
- (1 – nepiekrītu līdz 5 – piekrītu).

5. Sociālo problēmu risināšanas prasmju aptauja (SPRP-S; D’Zurilla & Nezu, 2007; adaptāciju latviešu valodā veica *Koļesņikova*, 2007), 25 apgalvojumi, kas veido piecas skalas:

1. Pozitīva orientācija uz problēmu skala,
 2. Negatīva orientācija uz problēmu skala,
 3. Racionāla problēmu risināšanas skala,
 4. Impulsivitāte/Paviršības stila skala,
 5. Izvairīšanās stila skala.
- Likerta skala, kur atbildes varianti ir: 0 = “pavisam neraksturo mani”, 1 = “nelielā mērā raksturo mani”, 2 = “diezgan lielā mērā raksturo mani”, 3 = “lielā mērā raksturo mani”, 4= “ļoti lielā mērā raksturo mani”;
 - Kronbaha alfas rādītāji atrodas robežās no 0,70 līdz 0,84.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Metode

Procedūra

Pētījums notika Valsts pētījuma programmas “COVID-19 seku mazināšanai” un apakšprojekta “COVID-19 epidēmijas ietekme uz veselības aprūpes sistēmu un sabiedrības veselību Latvijā; veselības nozares gatavības nākotnes epidēmijām stiprināšana” ietvaros.

Datu ievākšanu realizēja starptautiska tirgus, sabiedriskās domas un mediju izpētes kompānija “Kantar”, jūlija mēnesī.

- Respondentiem uz e-pastu izsūtīja individuālu uzaicinājumu ar paroli un saiti uz aptaujas anketu internetā (latviešu vai krievu valodā, pēc respondenta izvēles).
- Respondents aizpildīja anketu sev vēlamā laikā, bet ievērojot “Kantar” noteikto aptaujas “slēgšanas” datumu.
- Aizpildītās anketas uzreiz tika saglabātas “Kantar” serverī.
- Pēc aptaujas “slēgšanas” notika datu apstrāde un rezultātu analīze.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Datu apstrāde un analīze

Datu apstrādes procesā tika izmantota SPSS 24 versija.

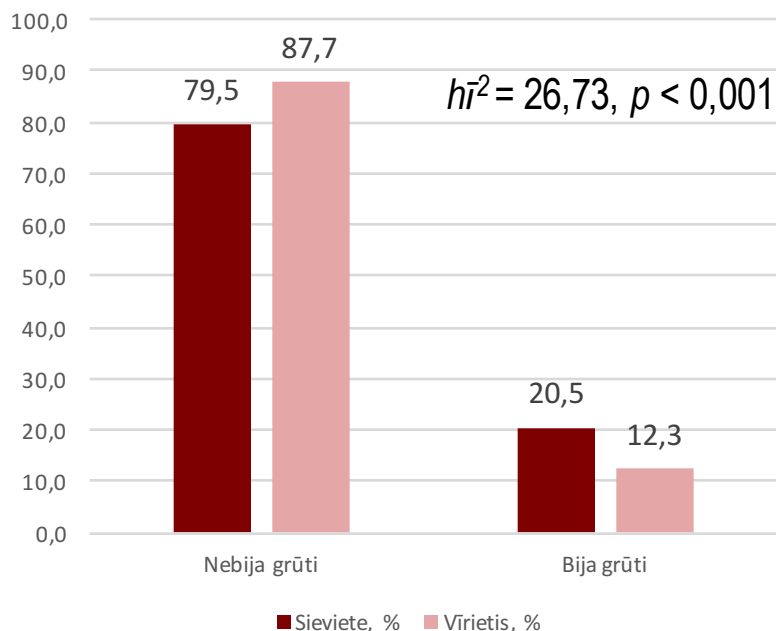
Datu analīzē izmantota: aprakstošā statistika, Pīrsona h^2 , Stjūdenta t-tests.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rezultāti

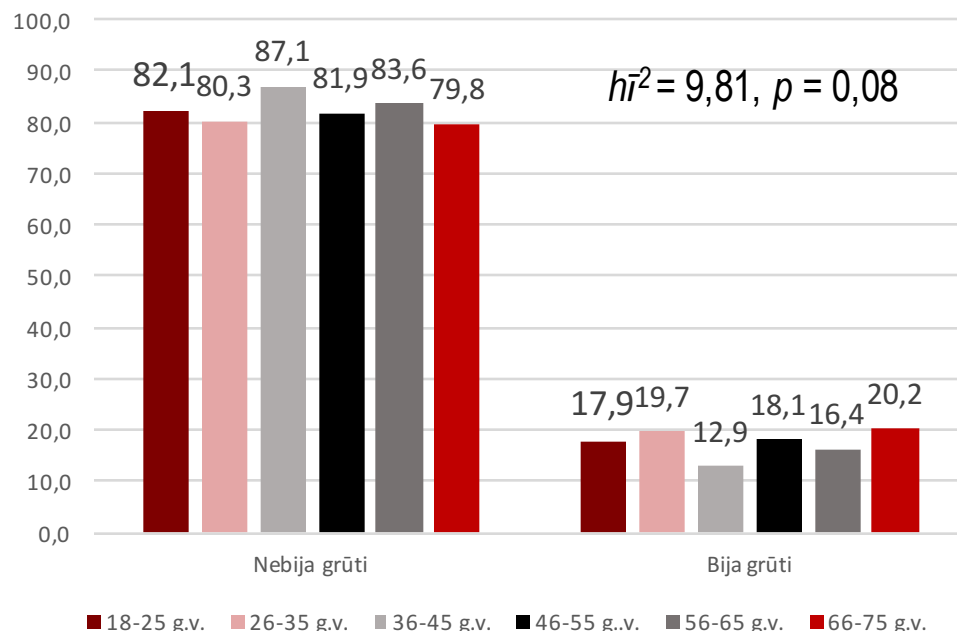
Cilvēku
skaits, %

Dzimums

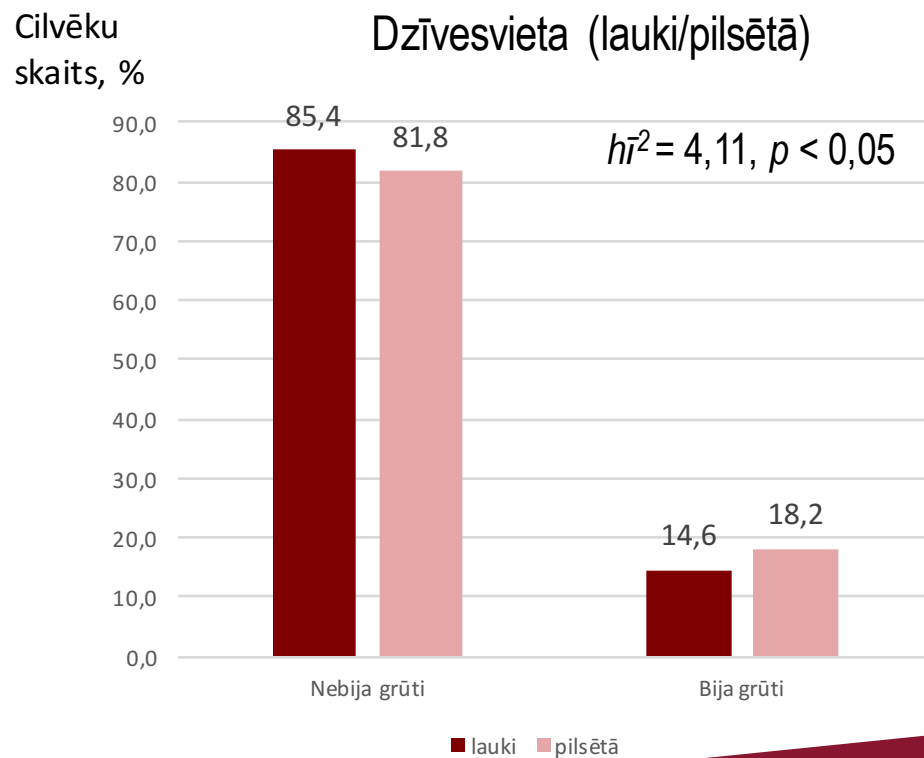
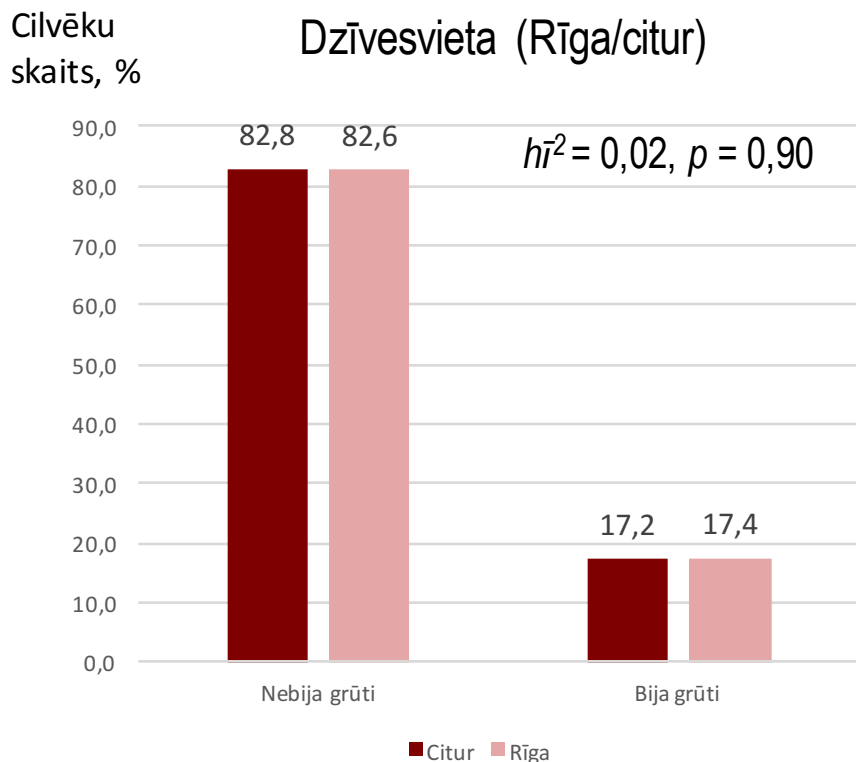
Cilvēku
skaits, %

Vecumposms

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rezultāti

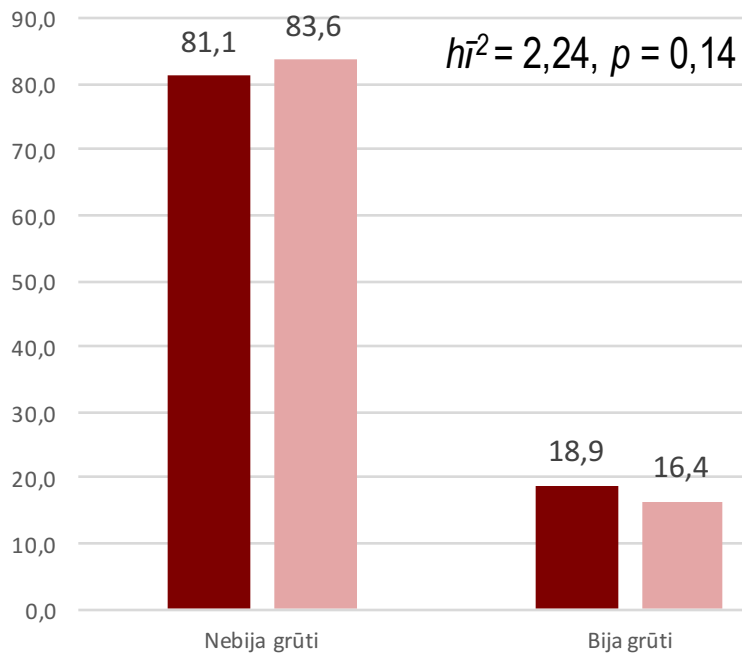

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rezultāti

Cilvēku skaits, %

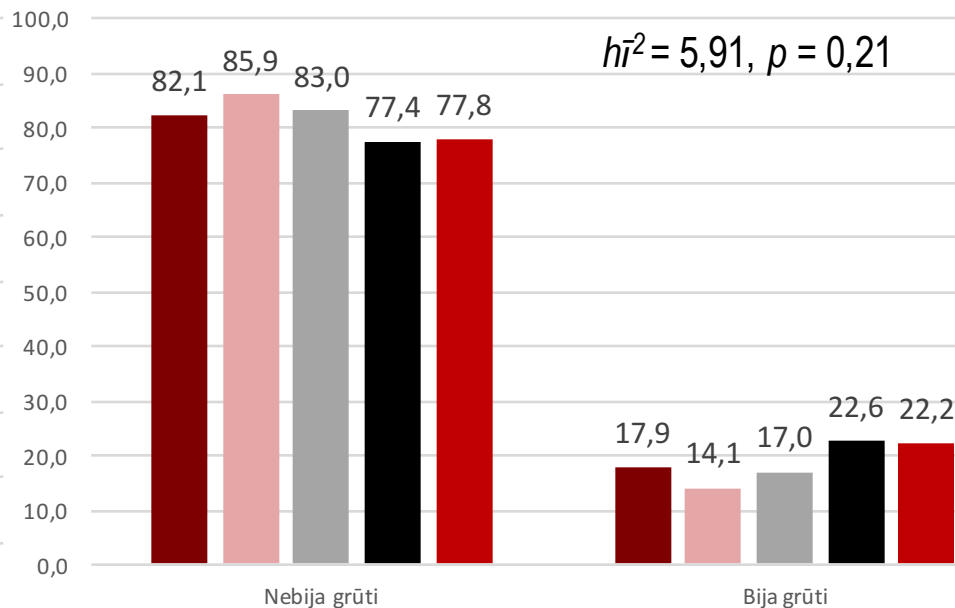
Ģimenes stāvoklis

■ Nav pāru attiecībās (t.sk. šķīries, atraitnis) ■ Ir pāru attiecībās

Cilvēku skaits, %

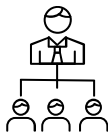
Bērnu skaits līdz 18 gadiem

■ 0 (man nav bērnu) ■ 1 bērns ■ 2 bērni ■ 3 bērni ■ 4 bērni vai vairāk

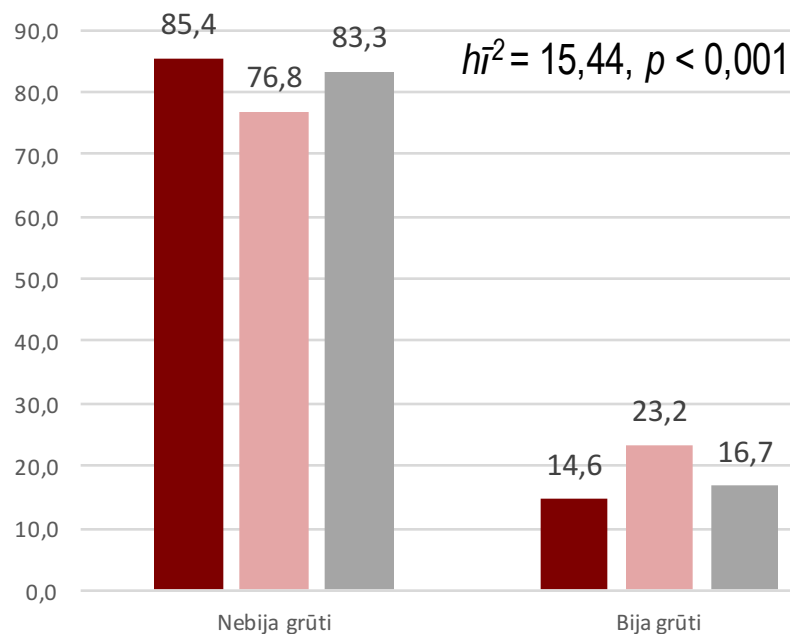
Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rezultāti

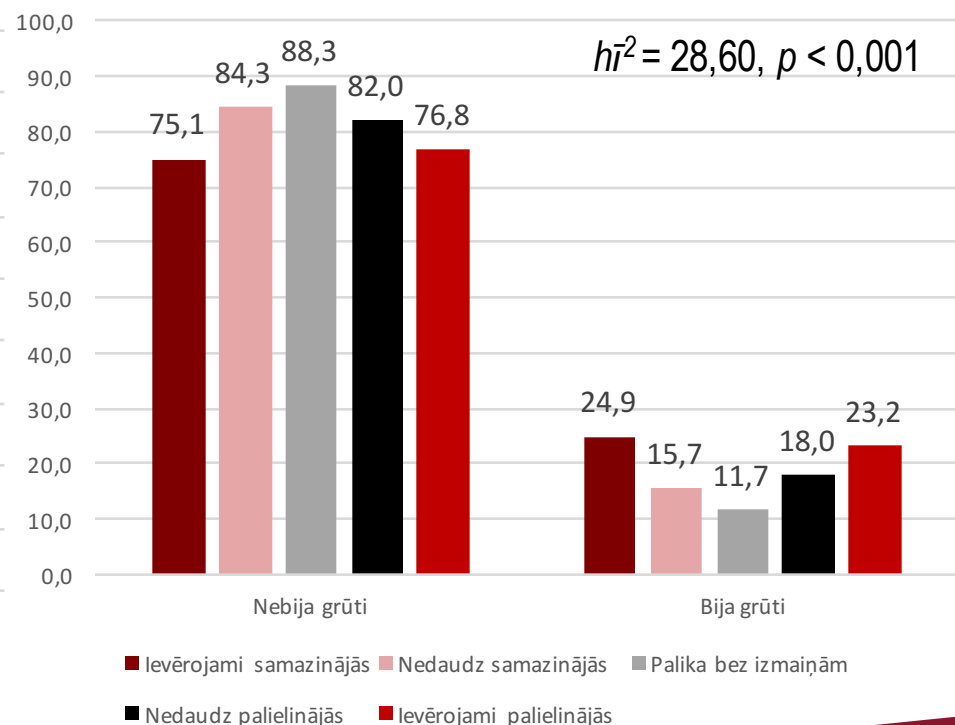
Cilvēku skaits, %

Nodarbinātības statuss

Cilvēku skaits, %

Veicamā darba apjoms

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rezultāti

Skala/mainīgie	Grupa 1 un 2	Mean	t
Psiholoģiskā noturība	Nebija grūti	26,16	10,50***
	Bija grūti	23,35	
Negatīva problēmu orientācija	Nebija grūti	1,21	-10,33***
	Bija grūti	1,71	
Racionāls problēmu risināšanas stils	Nebija grūti	2,14	-0,59
	Bija grūti	2,17	
Izvairīgs problēmu risināšanas stils	Nebija grūti	1,03	-4,11***
	Bija grūti	1,23	
Impulsīvs/nevērtīgs problēmu risināšanas stils	Nebija grūti	1,26	-3,21 ***
	Bija grūti	1,40	
Pozitīvā problēmu orientācija	Nebija grūti	2,21	2,36***
	Bija grūti	2,10	
Neatlaidība *** $p < 0,01$	Nebija grūti	3,52	4,55***
	Bija grūti	3,33	

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Secinājumi un interpretācija (1/2)

1. Sievietēm ir lielākas grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim nekā vīriešiem.
2. Visām vecumposmu grupām šie rezultāti ir salīdzinoši līdzīgi, bet tomēr augstāko rezultātu uzrādīja 66-75 g.v.
3. Latvijas pilsētās ir lielākas grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim nekā laukos.
4. Tiem, kuriem nav attiecības (šķīrušies, atraitņi), uzrādīja augstākus rezultātus grūtībās pielāgoties ārkārtas stāvoklim nekā tie, kuri ir attiecībās.
5. Mītu apgāšana. Varētu domāt, ka tiem, kuriem nav bērnu līdz 18 gadu vecumam, varētu izjust mazākas grūtības pielāgoties nekā tiem, kuriem ir bērnu. Tomēr rezultāti uzrāda, ka ar vienu vai diviem bērniem ir mazāk grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim nekā tiem, kuriem nav bērnu.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Secinājumi un interpretācija (2/2)

6. Nodarbinātības statusā, lielākās grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim ir tiem, kur darba statuss ir mainījies daļēji, piemēram, darbs uz brīdi ir apturēts.
7. Iedzīvotāju grupai, kurai samazinājās veicamā darba apjoms, uzrādīja lielākas grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim, bet izteiktas grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim uzrādīja arī grupa, kurai veicamā darba apjoms palielinājās.
8. Tie, kuri uzrādīja, ka pastāv grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim, uzrādīja augstākus rezultātus Negatīvu problēmu orientācijā, Izvairīgā problēmu risināšanas stilā, Impulsīvi/nevērtīgajā problēmu risināšanas stilā.
9. Indivīdi, kuri uzrādīja, ka nebija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim, uzrādīja augstākus rezultātus Psiholoģiskajā noturībā, Pozitīvā problēmu orientācijā un Neatlaidīgumā.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Rekomendācijas

Vadoties pēc psiholoģiskā raksturojuma rezultātiem, būtu ieteicams

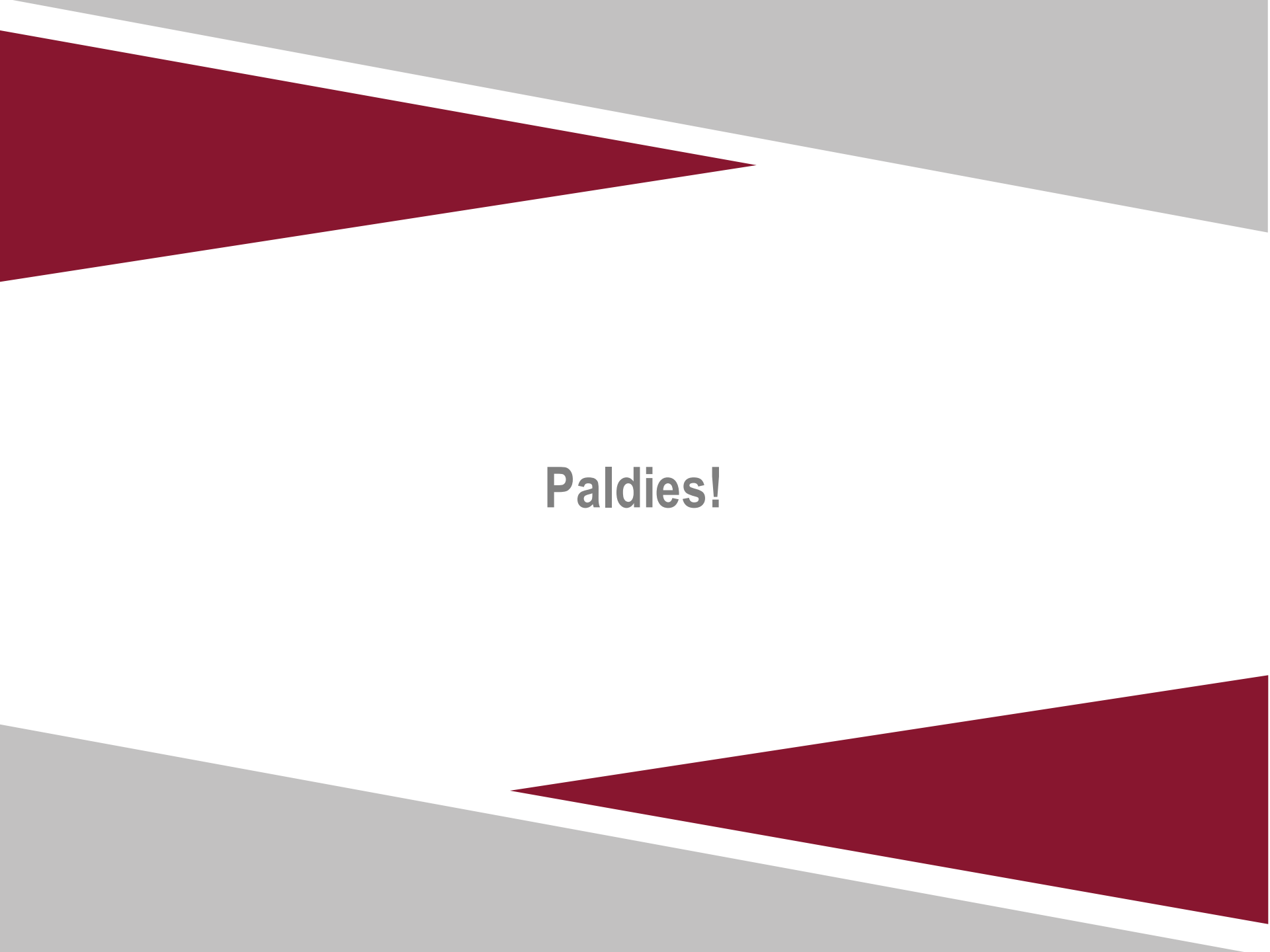
- izstrādāt skaidrus ieteikumus par efektīvākajam pašpalīdzības stratēģijām,
- izstrādāt un/vai piedāvāt intervences, lai veicinātu Latvijas iedzīvotāju psiholoģisko noturību un spēju pielāgoties izmaiņām, saistītām ar COVID-19 pandēmijas radīto krīzi.
- izstrādāt vienotu interneta vietni ar informāciju par to, kur Latvijas iedzīvotāji varētu vērsties pēc psiholoģiskā atbalsta, ar informāciju par atbalsta tālruniem, video konsultācijām, vizuāliem materiāliem, lai nepieciešamības gadījumā indivīds var sniegt sev atbalstu un saņemt nepieciešamo palīdzību.

Sociālpsiholoģiskais profils indivīdiem, kuriem bija grūtības pielāgoties ārkārtas stāvoklim COVID-19 pandēmijas laikā

Izmantotā literatūra

1. Alvis, L., Shook, N., & Oosterhoff, B. (2020). Adolescents' prosocial experiences during the covid-19 pandemic: Associations with mental health and community attachments.
2. Hongwei, H., & Lloyd, H. (2020). The impact of Covid-19 pandemic on corporate social responsibility and marketing philosophy. *Journal of Business Research* 116 (2020); 176-182.
3. Hwang, T. J., Rabheru, K., Peisah, C., Reichman, W., & Ikeda, M. (2020). Loneliness and Social Isolation during the COVID-19 Pandemic. *International Psychogeriatrics*, 1-15.
4. Okruszek, L., Aniszewska-Stańczuk, A., Piejka, A., Wiśniewska, M., & Żurek, K. (2020). Safe but lonely? Loneliness, mental health symptoms and COVID-19.

The background features a white central area framed by maroon and grey geometric shapes. A maroon triangle points right from the top-left corner. A grey triangle points right from the top-right corner. A maroon triangle points left from the bottom-right corner. A grey triangle points left from the bottom-left corner.

Paldies!